

Svenskt Friluftsliv

7 filmer om *allemansrätten*

Tälta

Elda

Cykla

Plocka svamp och bär

Köra terrängkörningsfordon

Nedskräpning i natur

Lägga till vid annans brygga

svensktfriluftsliv.se/allemansratten/

Allemansrätten

Allemansrätten gör att vi alla har tillgång till naturen, men där ingår såväl rättigheter som skyldigheter. Det innebär att ta ansvar för natur och djurliv och visa hänsyn till markägare och andra besökare.

Hej!

Vi på Svenskt Friluftsliv har med stöd från Naturvårdsverket gjort sju filmer om allemansrätten. Varje film tar upp ett ämne – som vi vet att det finns en del funderingar kring.

DE ÄMNETEN VI LYFTER ÄR:

- » Tältning nära boningshus
- » Eldning utomhus
- » Cykling och jordbruksmark
- » Fridlysta och giftiga svampar och bär
- » Terrängkörningsfordon och natur
- » Nedskräpning i natur
- » Lägga till vid annans brygga

Skådespelare i alla våra filmer ser du Anders "Ankan" Johansson. Vega Rougén är den yngre flickan och skådespelare i fyra filmer och Aliyah Torres är den äldre flickan och skådespelare i tre filmer.

ALLEMANSRÄTTEN

Allemansrätten har stöd i grundlagen i 2 kapitlet 15 § regeringsformen, som säger att "alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten". Det innebär att allemansrätten är en frihet under ansvar. Allemansrätten innebär också en skyldighet att visa hänsyn: att inte skada omgivningen eller störa vare sig djur- eller växtliv, och inte andra personer som bor eller vistas där.

Även fast vi har en lag – kan många frågor uppkomma. Vi hoppas att detta material kan vara intressant att använda under lektionstid till dina elever för att lyfta frågor och tankar om allemansrätten – och också kunna ge bra information.

Varje film är kortare än en minut – och till dessa filmer har vi gjort frågor och svar som kan användas under lektionen. Underlaget till alla ämnen utom ett, är hämtat från Naturvårdsverkets

webbinformation om allemansrätten. Ämnet om "Nedskräpning i natur" är hämtat från Håll Sverige Rent.

Skådespelare i alla våra filmer ser du Anders "Ankan" Johansson. Vega Rougén är den yngre flickan och skådespelare i fyra filmer och Aliyah Torres är den äldre flickan och skådespelare i tre filmer.

Se länkar här:

- www.naturvardsverket.se/amnesomraden/allemansratten
- www.hsr.se/skrap-i-naturen

Filmerna laddas ner från Utbudet. Filmerna finns också på Svenskt Friluftslivs webbsida – där ytterligare information finns:

- www.svensktfriluftsliv.se/allemansratten

Tältning nära boningshus

- » Varför vill flickan att Anders ska tälta längre bort?
- » Är det tillåtet att tälta överallt?
- » Hur länge får man tälta på samma plats?
- » Om det är flera personer som ska tälta tillsammans – vad är viktigt att tänka på då när tältplats väljs?

Underlag – TÄLTNING NÄRA BONINGSHUS

VÄLJ ATT SLÅ UPP TÄLTET PÅ TÅLIG MARK och inte på använd betesmark, jordbruksmark eller plantering. Tältplatsen får inte ligga nära boningshus.

MARKÄGARENS TILLSTÅND VID MÅNGA TÄLT. Att tälta med ett par, tre tält under något dygn ingår i allemansrätten. Om ni däremot tältar i stora grupper med många tält behöver du be markägaren om lov. Då är risken för markskador och sanitära olägenheter större.

I NATIONALPARKER OCH NATURRESERVAT gäller särskilda regler. I allmänhet är det inte tillåtet att tälta annat än på

särskilt angivna platser. Det kan också vara tältförbud i hela området.

Anslagstavlor i området visar vad som gäller. Du kan också få mer information från kommunen eller länsstyrelsen.

IBLAND ÄR DET FÖRBUDET ATT TÄLTA I FRILUFTSOMRÅDEN. De flesta kommuner har bestämmelser om camping i de lokala ordningsföreskrifterna. Det kan handla om förbud att tälta i parker, idrottsområden eller liknande. Det kan också finnas förbud mot att tälta i friluftsområden.

Eldning utomhus

- » Varför är det inte tillåtet att elda på berghällar?
- » Vad är viktigt att tänka på när man eldar utomhus?
- » Om du ska elda – vad får du elda med när du är utomhus?
- » Är det tillåtet att använda en utomhusgrill trots att allmänt eldningsförbud gäller?

Underlag – ELDNING UTOMHUS

DET ÄR VIKTIGT ATT VÄLJA EN PLATS för elden där det inte är risk att den sprider sig eller skadar mark och vegetation. Grus eller sandig mark är lämpligt underlag, mossor, torvmark eller jordig skogsmark är mindre bra. Där finns inte bara risk för att elden lätt kan sprida sig, den kan också ligga och pyra nere i marken för att senare flamma upp.

ELDA INTE DIREKT PÅ – eller alldeles intill – berghällar eller större stenblock! De spricker sönder och får sår som aldrig läker.

DU FÅR TA NEDFALLNA KOTTAR och löst liggande pinnar och grenar på marken som ved till elden. Men det är inte tillåtet att hugga eller såga ner träd eller buskar, eller att ta ris, grenar eller näver från levande träd.

ELDNINGSFÖRBUD. Om det är risk för brand i skog och mark kan eldningsförbud införas. Detta är exempelvis vanligt vid torrt väder. Det är länsstyrelsen eller kommunens

räddningstjänst som utfärdar eldningsförbud. Då är all öppen eld förbjuden, även eldning i iordninggjorda eldstäder. Eldningsförbudet kan utökas att även gälla utomhusgrillar.

INFORMATION OM BRANDRISK eller eldningsförbud kan du få på kommunens och länsstyrelsens webbplats eller hos kommunens räddningstjänst.

OFTA KAN CAMPINGPLATSER och turistbyråer också ge besked om brandrisken.

SÄRSKILDA REGLER I NATIONALPARKER och naturreservat. Beslutade eldningsförbud omfattar också nationalparker och naturreservat. I sådana områden gäller vanligen också särskilda regler för eldning. Det kan vara helt förbjudet, eller bara tillåtet på vissa iordningställda eldplatser.

Cykling och jordbruksmark

- » Är det tillåtet att cykla i skogen?
- » Är det tillåtet att cykla över någons tomt?
- » Varför får Anders inte cykla över åkern?
- » Kan naturen skadas av att någon cyklar där?

Underlag – CYKLING OCH JORDBRUKSMARK

ÖVER PLANTERINGAR, TRÄDGÅRDAR, plantskolor, parkplanteringar, skogsplanteringar och andra känsliga områden, exempelvis åkrar med växande gröda, får du inte cykla. Att cykla på enskilda vägar är tillåtet. Markägare får inte sätta upp skyltar som förbjuder cykling.

ANPASSA CYKLINGEN EFTER NATUREN. Det går bra att cykla skonsamt i naturen. Genom att anpassa ditt vägval och körsätt skadar du inte marken i onödan.

TÄNK SÄRSKILT PÅ ATT:

- » Undvika mjuka stigar, särskilt på våren och hösten när det är blött i markerna.
- » Undvika att cykla över känsliga marktyper. Exempel är lavmarker, bergghallar med mossor och lavar, mjuka ängsmarker, mossar och kärrmarker.

» Anpassa körsätt efter underlag.

» Grovmönstrade däck skadar lätt stigar och ömtålig mark.

Det finns inget allmänt förbud att cykla på motionsspår och vandringsleder. Men de är anlagda för de som går eller springer. Därför måste du ta det lugnt och räkna med att de som springer eller går har företräde. Var dock uppmärksam på att cykling i bland annat motionsspår kan vara förbjuden på grund av lokala ordningsföreskrifter som kommunen har beslutat om. Lokal information finns på respektive kommuns webbplats och ofta på informationsskyltar invid berörda motionsspår.

SÄRSKILDA REGLER I NATIONALPARKER OCH NATURRESERVAT. I nationalparker och naturreservat kan särskilda regler gälla för cykling. Det kan vara helt förbjudet, eller bara tillåtet på vissa leder/områden.

Fridlysta och giftiga svampar och bär

- » Varför tror Anders att han bara plockat ätliga svampar?
- » Är det tillåtet att plocka alla svampar och bär i skogen?
- » Vad betyder att något är fridlyst?
- » Vem beslutar om att fridlysa en växt, en svamp eller en djurart?

Underlag – FRIDLUSTA OCH GIFTIGA SVAMPAR OCH BÄR

DU FÅR PLOCKA BÄR OCH SVAMP i naturen, men vissa svampar är fridlysta och de får du inte plocka.

DET FINNS OCKSÅ GIFTIGA svampar och bär. Se till att du vet vad du plockar så att du inte utsätter dig själv och andra för förgiftning. Det finns äldre svampböcker som inte ger rätt information - där oätliga svampar presenteras som ätliga. Det är viktigt att du har riktig information om svampar och bär som du plockar.

OM EN SVAMP ÄR FRIDLUST innebär det att den inte får plockas. I Sverige finns det fem svampsorter som är fridlysta. Dessa är: Bombmurkla, Igelkottstaggsvamp, Doftticka, Saffransticka och Storporig brandticka.

REGERINGEN BESLUTAR OM fridlysning av en växt- eller djurart och beslutet kan gälla i hela landet, i ett enskilt län eller i en del av ett län.

VILT VÄXANDE BÄR OCH SVAMP tillhör markägaren så länge de står på rot eller sitter på riset. Men markägaren får inte hindra någon från att plocka dem på marker där allmansrätten gäller.

SÄRSKILDA REGLER GÄLLER i nationalparker och naturreservat.

Terrängkörningsfordon och natur

- » Anders vill köra in i skogen – varför då tror ni?
- » Varför är det inte tillåtet att köra fyrhjuling i skogen?
- » Kan det skada något?
- » Kan det skada någon?

Underlag – TERRÄNGKÖRNINGSFORDON OCH NATUR

Det är förbjudet att köra med motordrivna fordon i terräng på barmark. Motordrivna fordon är alla slags fordon som drivs med motor till exempel bilar, motorcyklar, fyrhjulingar, mopeder, snöskotrar, traktorer och andra motorredskap.

VAD MENAS MED TERRÄNG? All naturmark utanför vägar, till exempel skogsmark, kalfjäll, våtmarker, stränder, hedder, parker, åkrar och ångar räknas som terräng. Det gäller även stigar, vandringsleder, motionsspår och leder eller "vägar" som skapats i terrängen vid till exempel skogsbruk. Det behövs inga förbudsskyltar för att förbudet mot terrängkörning ska gälla.

UNDANTAG FRÅN FÖRBUDET. Syftet med körningen är helt avgörande för om den är tillåten eller inte. Undantagen från förbudet att köra på barmark gäller främst de som behöver köra motordrivna fordon för att utföra sitt arbete. Förutom terrängkörning i direkt samband med jordbruk, skogsbruk

och renskötsel finns ytterligare undantag från terrängkörningslagens generella förbud. Det gäller bland annat för körning:

- » I samband med byggande och underhåll av vägar, kraftledningar och andra anläggningar som är viktiga för samhället.
- » I räddningstjänst och vid akut sjuktransport.
- » Vid hämtning av fälld björn, älg, hjort eller vildsvin i samband med jakt.
- » Vid arbeten i parker och friluftsområden.
- » Vid parkering precis bredvid en väg.
- » Inom anläggningar som har anmälts till kommunen som permanent tävlings-, tränings- eller testbana för motorfordon.

TILLSYN OCH STRAFF. Om det uppstår skador kan du bli skadeståndsskyldig gentemot markägaren.

Nedskräpning i natur

- » Varför ska man inte slänga skräp i naturen?
- » Varför slänger Anders skräp i naturen, tror du?
- » Kan någon göra sig illa på skräp som vi slänger i skog och mark?
- » Får man ta med sig skräp som man hittar i naturen?

Underlag – NEDSKRÄPNING I NATUR

SKRÄP I NATUREN FÖRSTÖR inte bara naturupplevelsen utan kan också vara en fara för djuren som lever där. Skräp som hamnar i naturen tar lång tid att bryta ner och eftersom ingen städare i naturen blir skräpet kvar under en lång tid.

ALLEMANSRÄTTEN GÖR ATT VI ALLA har tillgång till naturen, men där ingår såväl rättigheter som skyldigheter. Det innebär att ta ansvar för natur och djurliv och visa hänsyn mot markägare och andra besökare. När du vistas i naturen

är det viktigt att det du tar med dig dit också följer med dig hem. En bra regel är att försöka ta med sig mer skräp hem (om det finns något) än vad man hade med sig ut. Följ rådet "inte störa – inte förstöra" när du är i naturen.

DEN SOM ÄR ANSVARIG FÖR nedskräpning kan enligt miljöbalken tvingas städa upp efter sig.

Lägga till vid annans brygga

- » Varför får inte Anders lägga till vid bryggan?
- » Vad säger allemansrätten om att lägga till vid en brygga där inget hus finns och där Anders inte kan störa?
- » Finns det andra ställen än nära tomt där man inte får lägga till med sin båt?

Underlag – LÄGGA TILL VID ANNANS BRYGGA

DU FÅR GÅ I LAND, BADA, ANKRA och tillfälligt förtöja vid strand som inte tillhör tomt, eller som är skyddat för fågelliv eller annat. Tomt är det område närmast ett hus där de som bor ska kunna känna sig ostörda. Det är risken att störa som avgör hur nära ett hus du kan uppehålla dig.

DET FINNS INGA REGLER om minsta avstånd. Inte heller finns någon regel för hur länge du får ligga för ankar på samma plats. Man brukar tillämpa samma princip som för tältning - något enstaka dygn. Det som avgör är risken att störa markägare eller boende.

OM DU HAR TÄNK att ligga för ankar eller förtöja båten längre tid vid någon annans strand behöver du fråga markägaren om lov.

ATT TILLFÄLLIGT FÖRTÖJA ELLER BADA vid en brygga som ligger utanför en tomt finns det inget förbud mot. En förutsättning är naturligtvis att den som äger bryggan inte blir hindrad från att använda sin brygga.

I SKYDDADE OMRÅDEN gäller särskilda regler. Vid fågel- eller sälskyddsområden får man inte stiga iland under en viss tid av året. Det kan även vara förbjudet att vistas på vattnet inom ett visst avstånd från stranden.

Hör gärna av dig om du har några frågor om
kompendiet eller filmerna:

Dina Evenéus

KOMMUNIKATÖR SVENSKT FRILUFTSLIV

info@svensktfriluftsliv.se

072-011 61 23

Svenskt Friluftsliv

Johannesfredsvägen 7
168 69 Bromma
info@svensktfriluftsliv.se

@SvFriluftsliv

svensktfriluftsliv.se

friluftslivisverige